

Rigsombudets oversættelse af notat fra Lagtingets direktør til Lagtingets formandskab vedr. lagtingssag nr. 140/2009: Forslag til lagtingslov om Færøernes Forfatning:

Til formandskabet

§ 25-udvalget til forberedelse af forslag til ny forfatning, har den 6. marts fremsat forslag til ny forfatning for Lagtinget, jf. lagtingssag nr. 140/2010.

Lagtingsformanden skal i henhold til § 57, stk. 1, efter at have fået formandskabets samtykke hertil fra formandsskabet i medfør af § 15 i Lagtingets forretningsorden, indstille til Lagtinget at bortvise forslag, som går imod grundloven, hjemmestyrelsen, lov om styrelsesordning, Lagtingets forretningsorden eller internationale aftaler.

Dette forslag er naturligvis anderledes end almindelige forslag til lagtingslove, idet der er tale om en ny forfatning, som skal erstatte gældende lov om styrelsesordning fra 1994, og det er derfor naturligt, at forslaget i en vis grad går ud over rammerne i gældende lov om styrelsesordning.

Grundloven og hjemmestyrelsen gælder stadigvæk, og det ligger udenfor Lagtingets kompetence at implementere lovgivning, som ikke er i overensstemmelse med disse love, men der er flere eksempler på, at forslaget sprænger rammerne i disse love.

Nedenfor forsøges der at kaste lys over nogle forhold vedr. dette.

Uoverensstemmelser med grundloven og hjemmestyrelsen, som ændret ved overtagelsesloven og den udenrigspolitiske bemyndigelseslov fra 2005

Som nævnt ovenfor, anføres der intet om, hvilken status lovforslaget har i forhold til grundloven og hjemmestyrelsen. En antydning af denne situation findes i § 1 (4), men der er ingen bestemmelse om konsekvenserne af denne situation.

Præamblen belyser ikke den for Færøerne gældende retsstilling i rigsfællesskabet med Danmark. I præamblen siges der bl.a.:

”Landets egne love omfatter kun dem, som er udarbejdet på rette måde i selve landet efter folkets vilje.”

Dette er ikke i overensstemmelse med virkeligheden, idet Færøerne ifølge den gældende retsstilling ikke har lovgivningskompetence på alle områder og kan ikke opnå denne kompetence medmindre § 1 i lov nr. 78 fra 24. juni 2005 og lov nr. 578 fra 24. juni 2005 (den danske udgave) ændres eller sættes ud af kraft. Dette kræver ifølge bemærkningerne, at grundloven ændres, eller at vi udgår af rigsfællesskabet. Bestemmelsen er sålydende:

§ 1. Denne lov omfatter samtlige sager og sagsområder, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Loven omfatter ikke følgende sager og sagsområder:

- 1) Statsforfatningen.
- 2) Statsborgerskab.
- 3) Højesteret.

- 4) Udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik.
- 5) Valuta- og pengepolitik.

De overtagelser, som kan fremmes ifølge § 2 i loven med eller uden forhandling, er heller ikke alle gennemført. Og ifølge § 3 i denne lov og § 4 i hjemmestyrelsen har Lagtinget kun lovgivningskompetence på overtagne områder og landsstyret har forvaltningsansvaret af disse.

“Alle love og sædvaner skal respektere denne forfatning. Ingen lov eller sædvane må antages at gælde, blot fordi den er ældre end denne forfatning eller har været anvendt i lang tid.”

Dette er heller ikke i overensstemmelse med den realitet, at både hjemmestyrelsen og grundloven, som er væsentligt ældre end denne lov, såfremt den sættes i kraft, fremdeles vil være gældende.

De samme forhold gør sig gældende i § 1 (1), § 2 og § 4.

§ 4 i forslaget omhandler symboler og sprog.

Der findes regler om disse forhold i hjemmestyrelsens § 11 og § 12, og spørgsmålet behandles indgående i de danske bemærkninger til de ovenfor nævnte love fra 2005, jf. bemærkningerne til lov om overtagelse af sager og sagsområder, lagtingssag nr. 92/2004, side 20:

”Også spørgsmål om kongerigets symboler – der selvsagt er fælles for hele riget – hører under de danske myndigheder uden mulighed for at overlade kompetence til de færøske myndigheder. Det må derfor anses for et anliggende for de danske myndigheder at varetage regeludstedelse og administration med hensyn til anvendelse af det danske flag og rigsvåben mv. på Færøerne.

Heller ikke spørgsmål om det danske sprog og dets anvendelse vil efter lovforslaget kunne overlades til de færøske myndigheder. Det bemærkes i den forbindelse, at borgerne må have mulighed for over alt i riget at anvende det danske sprog i offentlige forhold.

Der kan også henvises til, at det af § 11, stk. 1 i hjemmestyrelsen fra 1948 fremgår, at ”færøsk” anerkendes som hovedsproget, men dansk skal læres godt og omhyggeligt, og dansk kan lige så vel som færøsk anvendes i offentlige forhold”.

Forslaget fastsætter i §§ 27, 8 og 9 regler for den dømmende magt. Den dømmende magt kan overtages, dog med undtagelse af Højesteret. Der er ikke taget hensyn til disse forhold i forslaget, jævnfør i denne forbindelse bemærkningerne til lagtingssag nr. 92/2004, side 27 og 28. Forslaget tager heller ikke hensyn til, at den dømmende magt ikke er overtaget, og der findes regler i bestemmelsen, som ikke er i overensstemmelse med gældende retsplejelov.

Hvad angår udenlandsanliggender, så tages der i forslaget ikke hensyn til § 5, stk. 1 i hjemmestyrelsen og heller ikke til lov om folkeretlige aftaler, som Færøernes landsstyre kan indgå. Der henvises i denne forbindelse til bemærkningerne til lagtingssag nr. 94/2004 om Færøernes landsstyres indgåelse af folkeretlige aftaler.

Forfatning

Forslaget er et forslag til ny forfatning, som skal erstatte den gældende styrelsesordning, og findes der, som nævnt ovenfor, forhold som ikke stemmer overens. Forslagets § 58 om ikrafttræden er ikke i overensstemmelse med § 57 i loven om styrelsesordning, som fastsætter, at ændringer i styrelsesordningen skal vedtages af to Lagting.

Udvalget har behandlet denne sag indgående, og Bárður Larsen, jurist, har i marts 2009 udarbejdet et notat til udvalget, hvor konklusionen er, at det kun er nødvendigt med en enkelt behandling i Lagtinget, idet folkeafstemningen skal afgøre forslagets endelige skæbne. Hans grundlag er et opgør med et formalistisk udgangspunkt overfor realistiske jurister. Som eksempel nævner han Frankrig, som fik ny styrelsesordning i 1958, uden at reglerne i den gældende ordning blev overholdt. Udvalget har også i april 2009 holdt møde med nogle advokater, hvor dette spørgsmål også blev drøftet, dog uden at der var fuld enighed om sagen.

Lagtingets administration kan ikke se, at denne ordning er en sådan nydannelse, at den kræver et brud på formalismen. Som nævnt ovenfor, er Færøernes status i rigsfællesskabet uændret, og der hersker stabile styrelsesmæssige forhold i landet, modsat i Frankrig i 1958, og derfor findes der ingen "nødretssituation", som giver årsag til, at den gældende ordning ikke skal respekteres.

Det vurderes, at § 58 er i strid med § 57 i loven om styrelsesordning.

Det kan bemærkes, at selvom bestemmelsen i § 57 i gældende lov om styrelsesordning overholdes, så er der intet til hinder for, at der afholdes en vejledende folkeafstemning. (Årsagen til at den bør være vejledende er, at der ikke findes nogen bestemmelse om folkeafstemninger i den gældende lov om styrelsesordning.)

Lagtingets forretningsorden

§ 37 i lagtingets forretningsorden fastsætter regler for, hvorledes lovforslag skal opbygges:

De generelle bemærkninger skal omfatte:

- a) En redegørelse om gældende lovgivning og oplysninger om, hvilke indvendinger der har været fremsat og kan fremsættes
- b) en kort sammenfatning af nydannelsen med forslaget,
- c) hvilke økonomiske konsekvenser forslaget medfører,
- d) hvilke offentlige institutioner eller andre, der har modtaget forslaget til høring, og hvilke bemærkninger de kom med, og

2: Særlige bemærkninger, hvor der redegøres for indholdet i den enkelte bestemmelse i forslaget. Her skal der desuden redegøres for intentionen med bestemmelsen, og hvorledes den skal forstås.

Det foreliggende forslag opfylder ikke disse betingelser.

Lagtingets administration har, som allerede meddelt, ikke gennemgået forslaget i henhold til § 22 i Lagtingets forretningsorden, og der kan stilles spørgsmålstejn til flere bestemmelser, som er juridisk uklare:

Nedenfor nævnes eksempler på love, som må ændres senest samtidig med, at forslaget træder i kraft:

Retsplejeloven

Lov om landsjord

Lov om erhvervmæssigt fiskeri

Lov om vederlag til landsstyremænd

Lov om vederlag til medlemmer af lagtinget

Love, som sandsynligvis må ændres, så snart forslaget er vedtaget:

Forvaltningsloven

Lov om revision af offentlige regnskaber

Valgloven

Straffeloven

Ligestillingsloven

Lov om abort

Lov om offentlig forsorg

Skatteloven

Ny lovgivning, som må udarbejdes:

Lov om folkeretlige aftaler, som forvaltningsmæssigt er fastsat

Lov om folkeafstemninger

Lov om Økonomifond

Under henvisning til det, som er anført ovenfor, kan det fastslås, at det vurderes, at forslaget ikke er i overensstemmelse med grundloven, hjemmestyrelsen og ændringerne fra 2005, loven om styrelsesordning eller lagtingets forretningsorden, og at formandskabet bør give lagtingsformanden sit samtykke til at anbefale Lagtinget at bortvise forslaget i henhold til § 57 i lagtingets forretningsorden.

Lagtinget 23. marts 2010

Súsanna Danielsen

Direktør